

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

اصفهان - مدرسه علمیه تخصصی مجتهدده امین

فقه خانواده (سطح 4)

تحلیل فقهی «اجرای قاعده تلازم حق و تکلیف» در روابط خانوادگی

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مسعود راعی

استاد مشاور:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر قدرت الله خسروشاهی

نگارنده:

مریم رمضانیان

سال تدوین

1403

ان

صور تجلسه دفاع

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خوافران

ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم

و ز هر چه گفته اند و شنیدیم و خوانده ایم

مجلس تمام کشت و به آخر رسید عمر

ما بچنان در اول وصف توانده ایم...

مَنْتَ خدای را عزوجلّ، که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت.

هر نفسی که فرو می رود، ممدّ حیات است و چون برمی آید، مفرّح ذات.

پس در هر نفسی دو نعمت است و بر هر نعمتی شکری واجب ...

کز عده ی شکرش بهر آید؟

از دست و زبان که بر آید

باران رحمت بی حسابش همه را رسیده و خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده. پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد. فرّاش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ی ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات، در مهد زمین پیرورد. درختان را به خلعت نوروزی، قبای سبز ورق دربر گرفته و اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع، کلاه شکوفه بر سر نهاده. عصاره تاکی به قدرت او فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش، نخل باسق گشته...

ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند

تا توانایی به کف آری و به غفلت نخوری

بهر از بهر تو سرگشته و فرمانبردار

شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری...

تقدیر از

پیشگاه حضرت ولی عصر

حجه ابن الحسن (روحی و ارواحنا له الفداء)

و

مسئولین محترم مدیریت حوزه های علمیه خواهران استان اصفهان

مسئولین محترم مدرسه تخصصی مجتهده امین (سلام الله علیها)

اساتید بزرگوارم

دوستان گرانقدرم

و خانواده دلسوزم

که این «برگ سبز» حاصل همدلی همه آنان است...

158. عسقلانی ابن حجر، احمد بن علی، «لسان المیزان»، ج 12، بیروت - لبنان، دارالفکر، 1407ق.
159. العسکری، ابوهلال، «معجم الفرق اللغویه»، قم، الطبعة الاولى، جامعه المدرسين، 1412ق.
160. الغروی الإصفهانی، محمدحسین، «منیه الطالب فی حاشیه کتاب المکاسب» ج 1، قم، الجزء الاول، الطبعة الاولى، مجمع الذخائر الاسلامیه، 1418ق.
161. فاضل هندی اصفهانی، بهاء الدین محمد بن حسن، کشف اللثام والابهام عن قواعد الاحکام، ج 7، ج 8، 1422ق.
162. فخر رازی، محمد بن عمر، «التفسیر الکبیر»، ج 10، قاهره: چاپ افست تهران، بی تا.
163. الفراهیدی، ابو عبد الرحمن الخلیل بن احمد، «کتاب العین»، 8 جلد، ج 2، قم، الجزء الثالث، الطبعة الاولى، دار الهجره، 1405ق.
164. فراهیدی، ابو عبد الرحمن الخلیل بن احمد، کتاب العین، (دکتر مهدی مخزومی و دکتر ابراهیم سامرائی)، 8 جلد، ج 2 و 3، ج 5، چاپ دوم، قم: نشر هجرت، 1405 ه.ق.
165. الفیروز آبادی، مجدالدین محمد بن یعقوب، «القاموس المحیط»، بیروت، الجزء الثالث، الطبعة الاولى، دار احیاء التراث العربی، 1412ق.
166. فیومی، احمد بن محمد بن علی المقرئ، المصباح المنیر، ج 1 و 2 (در یک مجلد)، چاپ دوم، قم: موسسه دارالهجره، 1425ق.
167. قمی، محمد مومن، «کلمات سدیدہ فی مسائل جدیدہ»، 1 جلد، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، 1415ق.
168. کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، (ق)، «مفاتیح الشرائع»، 3 جلد، ج 1، چاپ اول، قم، انتشارات کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی (ره).
169. کلینی، محمد بن یعقوب، «کافی»، ج 1، 2، 5، 6، تهران، الاسلامیه، 1365.
170. گیلانی، میرزای قمی، ابو القاسم بن محمد حسن، «جامع الشتات فی أجوبه السؤالات (للمیرزا القمی)»، 4 جلد، ج 3، چاپ اول، تهران، مؤسسه کیهان، 1413 ه.ق.
171. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار الجامعه لدرر الاخبار الاثمه الاطهار، ج 43 و 100، بیروت، 1403.
172. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، 14 جلد، ج 11، چاپ اول، تهران: مرکز کتاب لترجمه و النشر، 1402 ه.ق.
173. مغنیه، محمد جواد، «الفقه علی مذاهب الخمسه»، دارالجواد، 2 جلد، ج 2، چاپ دهم، بیروت - لبنان: دار التیار الجدید - دار الجواد، 1421 ه.ق.
174. مفید بغدادی، محمد بن محمد بن نعمان عکبری (شیخ مفید)، المقنعه، 1 جلد، چاپ اول، قم: کنگره جهانی هزاره شیخ مفید «رحمه الله علیه»، 1413 ه.ق.
175. موسوی خمینی، روح الله، «کتاب البیع»، قم، ج 1، بی چاپ، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، 1366 ش.
176.، «تحریر الوسیله»، 2 جلد، ج 1 و 2، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، 1421ق.
177. نجفی، محمدحسن، «جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام»، ج 27 و 29 و 30 و 31 و 33 و 39، چاپ هفتم، بیروت، انتشارات دار احیاء التراث العربی، 1400ق.

178. نراقی، احمد بن محمد مهدی، عوائد الأيام فی بیان قواعد الأحكام، در یک جلد، چاپ اول، قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، 1417 ه.ق.
179.، مستند الشیعه فی أحكام الشریعه، 19 جلد، ج 15، چاپ اول، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، 1415 ه.ق.
180. نوری طبرسی، میرزا حسین (محدث نوری)، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، (گروه پژوهش مؤسسه آل البيت «علیهم السلام»، 18 جلد، ج 14، ج 15، چاپ اول، بیروت - لبنان مؤسسه آل البيت علیهم السلام، 1408 ه.ق.
181. هاشمی شاهرودی، سید محمود، «موسوعه الفقه الاسلامی طبقاً لمذهب أهل البيت (علیهم السلام)»، ج 17، طبعه الاولی، مؤسسه الدائرہ معارف فقه الاسلامی، 1431 ق.
182.، «المطور فی فقه الائمه الاثنی عشر (قسم العلاقات المالیه)»، چاپ اول، انتشارات جنگل جاودانه، 1395 ش.
183.، «منهاج الصالحین (قسمت معاملات)»، ج 1، نشر مرکز الغدیر، بی تا.

منابع لاتین

1. Hohfeld, Wesley; Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning, New Haven, Yale University Press; 1919.
2. Meyers, Diana. Inalienable rights, A Defense, new York: Columbia university press, 1Cover, 1985.
3. Regan, tom. The case for animal rights, Berkeley, university of California press, 1Cover, 1983.
4. Bentham, Jeremy, "Anarchical Fallacies; Being an Examination of the Declaration of Rights Issued During the French Revolution" {1794} in J. Waldron ed; Nonsense Upon Stilts: Bentham, Burke and Marx on the Rights of Man, London and New York, Methuen, pp.46-69, 1987.
5. Burke, Edmund, "Reflections on the Revolution in French" {1790}, in J. Waldron ed; Nonsense Upon Stilts: Bentham, Burke and Marx on the Rights of Man, New York, Methuen, pp.96-118, 1987.
6. Russell Shafer - Landau, "Rights and Liberties"; (The Philosophy of Law An Encyclopedia, edited by Christopher Berry Gray), New York and London, Garland Publishing, Inc; 1999; p.753.
7. Jermy Waldrom; "The Philosophy of Rights", (An Encyclopadia, of Philosohy, edited by G. H. R Parkinson), Routledge; 1999; p.713.
8. Rainbolt; George W; "The concept of Rights, Springer"; 2006; p.3.

ب : مقالات

184. آقازاد، معصومه؛ عربیان، اصغر، «مبانی حق یا تکلیف بودن حضانت و احکام و آثار آن در فقه و حقوق»، مطالعات حقوق، شماره 6، 1395.
185. جوادی آملی، عبدالله، «نسبت حق و تکلیف در آموزه های اسلامی»، پاسدار اسلام، شماره 285، 1384.

186. جوکار، محبوبه، «حقوق و وظایف متقابل زن و شوهر»، پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده، شماره 8، 1390 ش.
187. راعی، مسعود، «چالش حق و تکلیف»، کتاب نقد، ش 36، 1384.
188. رحیمی، حبیب الله؛ صادقی، محمدجواد، «ماهیت حقوقی فرزندآوری و آثار اشتراط و عدم اشتراط آن ضمن عقد نکاح (مطالعه تطبیقی)»، نشریه خانواده پژوهی، ش 56، 1397.
189. زایرتوری، شکوفه و بحری (طیپی)، علی، «بررسی حقوق مالی زوجه در حین زوجیت»، مجله زن و فرهنگ، ش 28، 1395.
190. شجاعی، فاطمه، «رویکردی حقیقت طلبانه نسبت به قوانین موضوعه «بررسی آثار تمکین بر مهریه زوجه در ماده 1085 قانون مدنی»»، دادرسی، شماره 118، 1395.
191. طالبی، محمدحسین؛ حسینی نسب، سید مصطفی، «تبیین حق از نگاه هوفلد (1)»، حکومت اسلامی، شماره 51، 1388.
192.، «منشأ و خاستگاه حقوق بشر»، معرفت فلسفی، شماره 16، 1386.
193.، «دانش فلسفه حق در اندیشه آیت الله جوادی آملی»، حکمت اسراء، شماره 25، 1394.
194. علی پور، رضا، «جایگاه تمکین و نشوز در استحقاق زوجه نسبت به نفقه»، وکیل مدافع، ش 12 و 13، 1393.
195. علی محمدی، طاهر؛ خاکساری، الهه، «اشخاص صالح برای حضانت از منظر فقه امامیه و قانون مدنی»، معرفت، شماره 182، 1391.
196. فخرالاسلام، ابوالفضل؛ قیوم زاده خرائقی، محمود؛ حیدری، عباسعلی، «ابعاد و صور تلازم حق و تکلیف در اسلام با رویکردی بردیدگاه امام خمینی (س)»، پژوهشنامه متین، شماره 82، 1398.
197. فلسفی، هدایت الله، «تدوین واعتلای حقوق بشردر جامعه بین المللی»، مجله تحقیقات حقوقی، ش 16-17، 1375.
198. ملک زاده، فهیمه، «بررسی مهریه در حقوق موضوعه ایران»، نشریه مطالعات اجتماعی روانشناسی زنان، شماره 4، 1388.
199. موسوی بجنوردی، سید محمد؛ صومعه سرایی، بتول مهرگان، «بررسی حقوق و تکالیف غیرمالی زوجین براساس مصلحت خانواده با رویکردی بر نظر امام خمینی (ره)»، پژوهشنامه متین، شماره 76، 1396.
200.؛ «حضانت در اسلام»، جمعیت زنان جمهوری اسلامی ایران، مجله نداء، شماره 13، 1378.
201. مهرپور، حسین، «دو بحث کوتاه درباره تعدد زوجات»، تحقیقات حقوقی، ش 16، 1375 ش.
202. نبویان، سید محمود؛ حسینی نسب، سید مصطفی، «تبیین و نقد نظریه هوفلد در تقسیم حق (2)»، شماره 52، 1388.

ج : پایان نامه ها

203. محمدپور بهارآباد، اسلام، «حقوق خانواده در قرآن»، استاد راهنما: دکتر محمدصادق جمشیدی راد، استاد مشاور: دکتر علیرضا دل افکار، دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه پیام نور تهران جنوب، 1391.

د : روزنامه‌ها

204. روزنامه رسمی ایران، قانون ثبت احوال مصوب 1355 ه.ش.
205. روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، قانون اساسی، فصل سوم، اصل بیستم.

ه: سایت‌های اینترنتی

206. اشرفی، م (1392) تقریر درس خارج مورخ 1392/02/16، قابل دسترسی در :
<http://taqrir.eshia.ir>
207. سایت اینترنتی دفتر آیت الله العظمی سیستانی (دام ظلّه): www.sistani.org (1400/08/02)
208. سایت اطلاع رسانی آیت الله صانعی (دام ظلّه): <http://2saanei.org> (1400/04/28)
209. فاضل لنکرانی، م. تقریر درس خارج فقه مورخ 24 و 25/08/1388، قابل دسترسی در:
<http://www.fazellankarani.com/Persian/lesson/3043/&/3045/>
210. فتحی، مهوش، (1394)، «حقوق و تکالیف غیرمالی زوجین در قانون»، مهر خانه:
<http://ww12.mehrkhane.com/fa/news/17898/> (1402/02/15).
211. گرامی، م، (بی تا) قابل دسترسی در:
<http://www.ayat-gerami.ir/data.asp?L4&id=2774> (1400/05/30)
212. مظاهری، حسین، درس خارج فقه، 91/12/9، مدرسه فقاہت
<https://www.eshia.ir/Feqh/Archive/Mazaheri/Feqh/91> (27/06/1400)
213. <https://fa.wikishia.net/view/> (13/07/1399).

و: منابع دیجیتالی (نرم افزارها)

214. گنجینه ی آرای فقهی - قضایی، قم: نشر مرکز تحقیقات فقهی قوه قضائیه، 1381.
215. جامع فقه اهل بیت علیهم السلام 2 (کتابخانه تخصصی فقه)، قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، بهمن 1389.
216. جامع الاحادیث علیهم السلام 3.5 (کتابخانه تخصصی احادیث)، قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، بهمن 1390.
217. جامع التفاسیر 3 (کتابخانه تخصصی تفسیر) (دائرة المعارف چندرسانه‌ای قرآن کریم)، قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، بهمن 1391.

نوع حق	تعریف	لازمه تحقق حق
حق-ادعا	صاحب حق می‌تواند از طرف مقابل، انجام عمل یا ترک فعلی را مطالبه کند.	تکلیف
حق-امتیاز	صاحب حق می‌تواند از مزایای یک چیز یا موقعیت خاص بهره‌مند شود.	عدم ادعا
حق-قدرت	صاحب حق می‌تواند در مورد یک موضوع خاص تصمیم‌گیری کند و روابط حقوقی را ایجاد، تغییر یا از بین ببرد.	مسئولیت
حق-مصونیت	صاحب حق از اعمال دیگران در امان است.	عدم صلاحیت

1- جدول تعریف حق‌های چهارگانه در نظریه هوفلد

منبع: (wenar,2015,5)